

- עוד העלתה הביקורת במוכירות בית הדין 16 תיקים משנים 1968 עד 1971, שלא היה בהם כל טיפול.

הממצאים הנזכרים בפרק זה מצביעים על ליקויים לא מעטים בסדרי הדיון ובסדרי המינהל במיוחד בבתי דין לעבירות תנועה ובבתי משפט צבאיים הפועלים לפי תקנות ההגנה. עוד עולה מהממצאים, כי הפיקוח של יחידת בתי הדין הצבאיים ושל נשיאי בתי הדין הצבאיים על הפעולות המינהליות של בתי הדין לא היה מספיק.

בעקבות הביקורת טיפלו נשיאי בתי הדין הצבאיים המחוזיים בתיקון הליקויים, שהועלו במשרדי בתי הדין. מפקד יחידת בתי הדין נתן הוראות נוהל, שמגמתן להביא לשיפור סדרי המינהל; הפיקוח בתחום זה הוגבר. נעשו הסדרים עם משטרת ישראל ועם התובע הצבאי הנוגע כדי להבטיח, שיוגשו כתבי אישום לבית המשפט הדין על פי תקנות ההגנה ומקום מושבו בבאר שבע, לפני מועד המשפט. קצין משטרה צבאית ראשי הודיע למשרד מבקר המדינה בנובמבר 1972, כי נקט פעולות כדי להבטיח התייצבות שוטרים צבאיים בבתי הדין לעבירות תנועה בהתאם לצו הזימון.

משרד מבקר המדינה יקיים מעקב אחר תיקון הליקויים.

ממצאי מעקב

שיקום ציוד קשר

דו"ח שנתי 21, עמ' 685

תקציב. בשיקומו של ציוד קשר עוסק אחד ממרכזי שיקום ואחזקה הכפוף למטכ"ל/אג"א. האומדנים, שהמציא המרכז למטכ"ל/אג"א, בשנים 1968/69 - 1969/70, בדבר שעות עבודה הדרושות לביצוע המשימות, לא היו על פי נתונים מציאותיים. הם לא התבססו על מספר השעות, שהושקעו בפועל במשימות דומות בשנה קודמת, אלא נקבעו על פי אומדנים, שנעשו בעבר ולא עודכנו, ושהיו גבוהים בהרבה מהדרוש.

בספטמבר 1972 הוכנו אומדנים חדשים של שעות עבודה, המבוססים על שעות שהושקעו בפועל בביצוע משימות בשנת 1971/72.

הזמנת אפסנייה. הצריכה של אפסנייה בביצוע תוכניות העבודה לשנים 1968/69 ו-1969/70, הייתה בהיקף גדול בהרבה מזה שנקבע בתקציב. מכיוון שסופקה אפסנייה מעל לסכום שנקבע בתקציב על השבון סעיפי אחזקה אחרים או סעיפי הצטיידות, ובאין רישום בערכים כספיים, לא היו נתונים על היקפה האמיתי של הצריכה.

עדיין לא חל שינוי. ראה בדו"ח זה, עמ' 735 ממצאים בענייני תקציב במערך האפסנאי בכוחות היבשה.

בתום שנת העבודה הופק על ידי מחשב דו"ח על צריכת האפסנויה לכל משימה. כאשר הראה הדו"ח שנצרכה אפסנויה בכמויות קטנות מכפי שקבע המרכז, לא עודכנו המפתחות בהתאם לצריכה בפועל, אף אם ההפרש היה גדול.

לגבי חלק ניכר של משימות עודכנו מפתחות הצריכה, ולגבי החלק האחר — בעיקר המתייחס לציוד חדש, שטרם נרכש נסיון מספיק לקביעת מפתחות עבורו — הכנת המפתחות נמצאת עדיין בטיפול.

בקרת איכות. החוליה לבקרת איכות מבצעת בדיקות בתהליך העבודה. בגמר העבודה נבדק הציוד, ששוקם או יוצר, על ידי יחידת בחינה של מפקדת קצין קשר ראשי. הביקורת עמדה על כך, שיש לנקוט צעדים כדי להבטיח ביצוע תקין של המשימות עוד בתהליך העבודה, כדי לצמצם ככל האפשר את התקלות המתגלות במכשירים לאחר שנגמר שיקומם או תיקונם.

חל שיפור בביצוע עבודות ומספר הליקויים במכשירים שתוקנו קטן. באוקטובר 1972 אורגנה מחדש יחידת בקרת איכות לשם השגת שיפור נוסף בתהליך העבודה.

בינוי

דו"ח שנתי 21, עמ' 686

בראשית 1969/70 שונה המבנה הארגוני של מערך הבינוי בצה"ל, ומאו עסקו בתכנון עבודות בינוי, בקביעת מפרטים ובפיקוח עליון ארבעה גופים: מפקדת קצין הנדסה ראשי, מפקדת מרכז בינוי, מפקדת חיל האוויר ומפקדת חיל הים. הפיצול במערך הבינוי הביא לכך, שהגופים האמורים פעלו בנפרד בתחום הבינוי וללא תיאום ביניהם; כוח האדם המינהלי גדל, בלי שהדבר היה קשור בהגדלת היקף העבודות. לעתים הוזמנו בעת ובעונה אחת אצל אותם משרדים אורחיים של מהנדסים עבודות תיכון לא מועטות; וכל מזמין דרש, שעבודתו תבוצע בקדימות. ההחלטה איוו עבודה תבוצע ראשונה הייתה בידי משרד התכנון.

בסיכומיה והצעותיה של ועדת הכספים לדו"ח שנתי 21 (ראה דו"ח שנתי 22, עמ' 926), קבעה הוועדה, שצה"ל נדרש להביא להכוונה מרכזית ולתיאום של ארבעת הגופים העוסקים בתיכון עבודות; בקביעת מיפרטים ובפיקוח עליון. הוועדה רשמה לפנייה, כי בעקבות הביקורת מונה צוות על ידי מטכ"ל/אג"ם לבדיקת המערך הארגוני הקיים, ושההמלצות נמצאות בשלבי בדיקה.

המטה הכללי החליט, שמתחילת פברואר 1973 ירוכזו הטיפול והאחריות לכל הבינוי הרגיל והבינוי לצרכים מבצעיים בידי אגף אפסנאות במטה הכללי (מטכ"ל/אג"א), שלו כפוף מרכז הבינוי. מטכ"ל/אג"א יהיה הסמכות העליונה לבינוי בצה"ל, לקביעת סטנדרטים ולפיקוח עליון, למעט הבינוי הייעודי של זרועות האוויר והים; בינוי זה יישאר באחריות המפקדות של זרועות אלה. מפקדת קצין הנדסה ראשי תהיה אחראית רק למתן הנחיות מקצועיות, בתחום הבינוי המבצעי. (בעניין הזמנת עבודות תיכון אצל משרדים אורחיים של מהנדסים, ראה להלן).

הזמנת עבודות תיכון

דו"ח שנתי 21, עמ' 688

חלק ניכר מעבודות התיכון מוזמן על ידי צה"ל אצל משרדים אורחיים של מהנדסים (להלן משרדי תכנון). במרכז בינוי הכפוף למטכ"ל/אג"א וכן במפקדות חיל האוויר וחיל הים מונו ועדות פנימיות

לבחירת משרדי התכנון. לא נקבע נוהל בדבר הרכב ועדה לדיון במסירת עבודות ובדבר סמכויותיה, סדרי הדיון בה ודריגים לאישור ההחלטות. ההזמנות נמסרו בדרך של משא ומתן, וכל אחד מגופי הבינוי קבע סדרים לעצמו לבחירת משרדי התכנון. במפקדת קצין הנדסה ראשי לא מונתה ועדה כלל, והבחירה נעשתה על ידי קצין, שהיה אחראי לעבודות הבינוי, בתיאום עם מפקד הנדסה פיקודי הנוגע בדבר. החלטות אלה לא היו טעונות אישור של דרג אחר.

הביקורת העירה, שלאחר שההזמנות נמסרות בדרך של משא ומתן, דרוש מבחינת כללי המינהל התקין, שמשרד התכנון ייבחר על ידי ועדה בלתי תלויה שליווה הזמנה לא תהיה השפעה על קביעת מקבל העבודה, אלא כשיש לכך סיבה מיוחדת ומנומקת; שייקבעו דריגים לאישור ההחלטות, לפי ההיקף הכספי של העבודות; ושבמידת האפשר יימסרו הזמנות בעלות היקף כספי ניכר למספר רב של מתכננים, תוך שמירה על רמה מקצועית נאותה.

עם הארגון מחדש של מערך הבינוי בצה"ל (ראה בדו"ח זה, עמ' 708), נקבע שתוקם ועדה, משותפת לצה"ל ולמשרד הבטחון, לבחירת משרדי תכנון, שבראשה יעמוד ראש אגף בינוי ונכסים במשרד הבטחון; ועדה זו תחליט על מסירת תיכון של עבודות שהיקפן הכספי עולה על 250,000 ל"י; הגדרת תפקידי הוועדה ונוהלי עבודתה נמצאים בעיבוד. מטכ"ל/אג"א יהיה מוסמך להחליט על בחירת משרד תכנון, אם ההיקף הכספי של העבודה הוא עד 250,000 ל"י.

גיוס ציוד מכני הנדסי

דו"ח שנתי 21, עמ' 691

גיוס ציוד מכני הנדסי נעשה על פי תקנות שעת חירום (רישום ציוד וגיוסו), תשי"ז-1956. לפי הנוהל הקיים דרוש אישור של מטכ"ל/אג"א לגיוס הציוד. במסגרת האישור ניתן להורות לבעל ציוד להעמידו לרשות הצבא, לתקופה שאינה עולה על 35 ימים בשנה, אלא אם ניתן צו גיוס מיוחד של שר הבטחון, המובא לאישור ועדת החוץ והבטחון. מספר יחידות החזיקו בשירות 33 כלים, מבין ה-78 שגויסו בשנת 1969/70, תקופה ארוכה מהמותר. לא תמיד הקפידה היחידה המגייסת, שהציוד יהיה מתאים לביצוע העבודה הדרושה, או שהיה במצב טכני תקין.

בתקופה אפריל 1971 עד נובמבר 1972 גויסו לשירות 65 כלים מכניים. תקופת השירות השנתי של כל אחד מהכלים שגויסו לא עלתה על התקופה המותרת, כמוגדר בתקנות. מטכ"ל/אג"א קבע מחדש בהוראות, שלא יגויס ציוד שאינו כשיר, או שמבנהו אינו מתאים למשימות שלהן נועד.

ביחידות לא נוהל רישום על ביצוע טיפול מונע ובדיקות שגרתיות בכלים שגויסו, כנדרש בפקודות המטה הכללי, ולכן לא ניתן היה לקבוע אם ובאיזה היקף הם נעשו.

מטכ"ל/אג"א הורה מחדש לבצע את הטיפול בציוד מגויס בהיותו בשירות; בהתאם לנוהל החל על ציוד צבאי, לרבות רישום של ביצוע הטיפולים. עוד נקבע, כי בעת שחרור הציוד מהשירות יבדקו אם קוימו הוראות אלה, ובמקרה שלא קוימו ינקטו צעדים מתאימים נגד האחראים לכך.

התשלום בעד ימי שירות מבוצע על ידי מת"ש באישור של מטכ"ל/אג"א, הקובע גם מהו הסעיף במחירון שלפיו יש לשלם, בהתחשב בסוג הציוד ובגודלו. ב-16 מקרים הועברו הוראות לתשלום באיחור של חודשיים עד שלושה.

מטכ"ל/אג"א קבע תהליך מקוצר לאישור התשלום, במגמה שיבוצע תוך חודש ימים ממועד השחרור של הציוד מהשירות.

העתודה האקדמית

דו"ח שנתי 21, עמ' 697

מיון המועמדים לעתודה האקדמית נעשה על ידי ועדה מייעצת המתמנית על ידי ראש מטכ"ל/אכ"א, על פי מבחנים, הכוללים בין היתר ציונים מכיתה י"א של בית ספר תיכון. לכל אחד מהמבחנים נקבע מספר נקודות, ואישור המועמדים נעשה בהתאם לסך הכל של הנקודות שקיבלו. חישוב הנקודות על פי הציונים של כיתה י"א נעשה על ידי מזכירות הוועדה שלא לפי מספר מקצועות אחד, גם אם המועמדים למדו באותה מגמה. הביקורת העירה, שחישוב שלא על בסיס אחד יש בו כדי להשפיע על מספר הנקודות שניתן למועמד ובוזה מתערער בסיס ההשוואה.

החל מ-1971 נעשה החישוב בצורה אחידה: לגבי בתי ספר תיכוניים עיוניים — לפי חמישה מקצועות, ולגבי בתי ספר מקצועיים — לפי שישה.

את ציוני תעודת הבגרות מקבלת מזכירות הוועדה ממשרד החינוך והתרבות והיא העתיקה אותם ל"יומן ציוני תעודת בגרות", הערוך לפי מוסדות להשכלה גבוהה. העתק היומן מועבר למוסד, השואב ממנו את הידיעות על ציוני המועמדים המבקשים להתקבל למוסד. בניהול היומן נתגלה אי סדר מינהלי.

הופסקה ההעסקה של הציונים ליומן, והוועדה מתבססת על הציונים הרשומים ברשימות, המתקבלות ממשרד החינוך והתרבות במישרין.

פיקוח על ייצור מזון

דו"ח שנתי 22, עמ' 732

בין מפקדת קצין הספקה ראשי, המהווה סמכות מקצועית ראשית לענייני מזון ותזונה בצה"ל, לבין מפקדת קצין רפואה ראשי, שעליה הוטלו לפי הוראות הפיקוח העליון ההכונה בענייני וטרניריה ותברואת המזון והפיקוח בתחום זה, לא הייתה הסכמה בדבר סמכויותיהן ויחסי הגומלין ביניהן, בענייני פיקוח וטרניריה ותברואה על ייצור מזון המסופק לצה"ל. בהעדר הסכמה זו, התגלעו חילוקי דיעות ביניהן לגבי סדרי הפיקוח במפעלים שסיפקו מזון לצה"ל והצעדים שיש לנקוט בעקבות גילוי ליקויים תברואיים בהם. נרכשו מוצרים ממפעלים, שלדעת מפקדת קצין רפואה ראשי עלולה הייתה הרמה התברואית בהם לגרום זיהום הפריטים עד כדי סיכון בריאותם של הצרכנים, בעוד שמפקדת קצין הספקה ראשי לא קיבלה קביעות אלה. משרד מבקר המדינה המליך שהמטה הכללי יקבע עמדה בעניין זה לשם מניעת תופעות מהסוג המתואר. בראשית פברואר 1972 הודיע ראש מטכ"ל/אג"א למשרד מבקר המדינה, כי הוחלט, שבדיקות ובחינות קבלה במפעלים אורחיים יבוצעו באחריותה הבלעדית של מפקדת קצין הספקה ראשי. על מפקדת קצין רפואה ראשי הוטל לייעץ למפקדת קצין הספקה ראשי בענייני תברואה וטרניריה ובתחום הבקטריוולוגי לצורכי קביעת מפרטים לפריטי מזון, לעריכת תקני קבלה ולביצוע בחינות קבלה.

בשל חשיבות העניין והתייחסותו לכל חיילי צה"ל ערך משרד מבקר המדינה את בדיקת המעקב אחר תיקון הליקויים כבר בתום שנה אחת מאז הביקורת.

בנובמבר 1972 הוציא קצין הספקה ראשי נוהל בדבר ביקורי פיקוח ובדיקת תהליכי ייצור מוצרי מזון, במפעלים המספקים מצרכים לצה"ל, כדי להבטיח שהם עומדים בדרישות טכנולוגיות ותברואיות; נקבע, שייערכו בדיקות במפעלים לפני ההתקשרות איתם, ואחר-כך עם תחילת הייצור; במפעלים המייצרים מוצרים עונתיים ייערכו בדיקות גם לפני השלמת רבע מההזמנה, ובמפעלים המספקים תוצרת טרייה — באופן שוטף; עוד נקבעו כללים להפסקת התקשרות עם מפעל, כאשר מתברר

שאינו עומד בדרישות הטכנולוגיות והתברואתיות גם לאחר שניתנה לו התראה בעניין. במרוצת שנת 1972 ערכו טכנולוגי מזון ורופא וטרינר של מפקדת קצין הספקה ראשי בדיקות במפעלים, לפני שנמסרו להם הזמנות להספקת פריטי מזון לצה"ל וכן בתהליך ביצוע ההזמנות. לשבעה מפעלים, שבהם הועלו ליקויים תברואתיים חמורים, לא נמסרו עוד הזמנות; וזאת לפי דרישת מפקדת קצין הספקה ראשי ממינהל ההרכשה והייצור במשרד הבטחון שלא לרכוש מהם מוצרים. עותקים מהדו"חות שערך הרופא וטרינר, על תוצאות הביקורים במפעלים, הועברו למפקדת קצין רפואה ראשי, והחל מנובמבר 1972 — גם עותקים מדו"חות על ביקורים שערכו טכנולוגי מזון.

בעניין האחריות של מפקדת קצין הספקה ראשי ומפקדת קצין רפואה ראשי לפיקוח על ייצור מזון במפעלים, הודיע ראש מטכ"ל/אג"א למשרד מבקר המדינה, בראשית פברואר 1973, שתיערך בדיקה מחודשת בעניין, ועד סוף החודש יסוכם הנושא, ובעקבותיו תתוקן במידת הצורך הוראת הפיקוד העליון.